

UDVARHELYI HIRADÓ.

KÖZMIVELŐDÉSI, KÖZGAZDASÁGI ÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HETILAP.

Előfizetési díj

vidékre postán, vagy helyben házhoz hordva:

Egész évre 4 ft.
Fél évre 2 ft.
Negyed évre 1 ft.
Egyes szám ára 10 kr.

Megjelenik minden szombaton este.

Hirdetménydíj:

Ötven □ centiméternyi területen megfő hirdetmény ára első beigtatáskor 50 krajcár, második beigtatáskor 10 percent, harmadik és minden további beigtatásnál 20 percent árlengedés. Száz □ centiméter területet elfoglaló hirdetmény ára első beigtatáskor 1 ft., második beigtatáskor 10 percent, harmadik és minden további beigtatás alkalmával 20 percent árlengedés. Bélyegdíj minden beigtatáskor 30 kr.

Mellékletdíj: Százától 1 ft 40 kr. — A díjak előre fizetendők.

A szerkesztő lakása:

Botos-utca, ref. tanári lak, emelvény.

Kiadóhivatal:

Becsek Dániel könyvnyomdája

Zsinati örömhírünk a második stádiumban.

Lapunk egyik közelebbi számában említés volt téve a célba vett református zsinat híreről, s akkor bemutattuk egyházunk két vezérférjának e tárgyra vonatkozó nézetét.

Ma már örömmel közölhetjük, hogy a Debrecenből indult zsinattartási indítványt a más négy egyházkerület is elfogadta, a konventi képviselőket mindenki megválasztotta.

Különösen erdélyi egyházkerületünk közelebről tartott közgyűlésén az ötöt megillető tiz képviselői helyre püspökén és főgondnokán kívül következő tagokat választotta konventi küldötteknek: Tisza László, Szikszai Lajos, Lészai Lajos, dr. Kolozsvári Sándor világiak; dr. Kovács Ödön, Szász Domokos, id. Elekes Károly, Révai Lajos egyháziak; póttagok: Takács János, Szabó Pál, b. Bánffy Dezső, Nagy Sándor.

Sőt a konventi küldöttek kijelölésének immár mind az öt egyházkerület részéről megtörténte után a legidősebb főgondnok b. Vay Miklós ó nagyméltósága lépéseket is kezdett tenni a konvent minél előbb leendő összeülésére. Hír szerint szeptemberre lehetne remél- lenünk a tanácskozás megkezdését.

A zsinatügy tehát elég biztatólag fejlődik. Adja Isten, hogy meg is érthessük, már csak azért is, hogy a magyar király vallás- és közoktatásügyi minisztere ne legyen többé kénytelen ilyen állítólagos nyilatkozattételre:

TÁRCA.

Gyöngyök kedvesemnek.

IV.

Alkonyuló napnak
Utolsó sugára,
Világíts bé rózsám
Kicsiny ablakába:
Súgd meg, hogy itt távol,
Értte dobog szívem,
Mig e földön élek,
Mindörökké hiven!

Enyhe esti szellő . . .
Rezgő csillag fénye;
Mondjátok meg néki:
Majd meghalok értte.
És hozzatok választ
Holdvilágos estvén.
. . . Vigasztok nélkül
Tán kétségbe esném!

V.

Ne felejtse el esküvő szavad;
Feledni ezt — rút bűn lenne az!
Ne felejtse, hogy fájó lélek várja
Ajakadról az édes vigaszt!

Légy hű hozzám, barna leányka te;
Boldogság lesz élted itt velem.

„Keresem a magyar református hitfelekezetet, de az országban nem találok.”

Szakács Mózes.

KÖZMIVELŐDÉS.

Felhívás

az 1878-iki párisi közkiállítás érdekében a hazai közönséghez.

Az 1878-iki párisi közkiállításra vonatkozó összes ügyek központi vezetése a földm., ipar- és keresk. m. kir. miniszterium által az alólirt orsz. központi bizottságra ruháztatott.

E megbízatásunk kötelességünké teszi, hogy Magyarország nagy közönségének és különösen művészi, gazdasági és iparos köreinek figyelmét felhívjuk a küszöbön álló kiállításra.

Bár a világesemények jelen pillanatban nem mutatkoznak alkalmasnak az emberiség nemes küzdelmét az ipar és művészet terén elősegíteni, de a francia kormány a kiállítási előmunkálatokat szakadatlan erélylyel folytatván, mi is azt hisszük, célszerűen járunk el, midőn minden szükséges intézkedést megteszünk arra, hogy a jövő évben a világhiállításán megjelenhessünk.

Hazánknak nem szabad elmaradnia a békés küzdelem ezen színteréről, mely alkalmat nyújt szellemi tanulmányra és az anyagi érdekek érvényesítésére.

Nem szabad elmaradnia saját érdekében sem a népek e nagy találkozójáról, mely a világ és egyes nemzetek életképességét és haladását tük-

rőzi vissza és ez által megengedi, hogy megtanuljuk saját előnyeinket megbecsülni és értékesíteni, saját hibáinkat pedig felismerni és helyrehozni.

Ily nemzetközi kiállítások által alkalmunk nyílik kifelé megismertetni a magyar termelvényeket, a magyar szellem fejlődését; itthon pedig tökécsíteni azon roppant horderejű tanulmányokat, amelyeket minden téren szerezhettünk; mert a kiállítások tanulmányozásánál mi sem alkalmasabb erőink valódi nagyságának és reményünk valódi határának megismerésére.

S tagadhatlan, hogy ha a legutóbb tartott nemzetközi kiállítások és egyéb összejövetelek alkalmat szolgáltatottak arra, hogy a külföld hazánk viszonyaival megismerkedjék, ezen munkánk közepén meg nem állhatunk és jól felfogott érdekünk kötelességünké teszi a jövő évi párisi közkiállításán is bemutatni hazánk gazdag termékeit és okvetlen haladó iparunknak bár szerényebb termelvényeit.

Ne aggasszon az, hogy más, — különösen a nyugati nemzetek iparosa sokkal előrehaladottabb a miénknél, mert e nagy versenytéren a nyugattal együtt a kelet is részt vesz és mig amaz üdvös tanulmányt nyújt, emez megismerve a mi iparunknak is gyakorlati értékét, kereskedelmi piacul fog kínálkozni és mi reánk azon szép és egyuttal jelentékeny anyagi haszonnal járó feladat várakozik, hogy iparunkkal és annak termékeivel közvetítők legyünk a nyugat és kelet népei között.

Még fontosabb hazánkra nézve gazdaságunk méltó megismertetése.

Ne felejtse, hogy kín megtépte lelkem:
S reményt tőled vár csak kebelem!

Gajmossy Iván.

A reményről.

(Nővéremnek.)

„Éltünk rögös határain
Két genius vezet . . . —:
Remény s emlékezet.”
Kölcsey.

„Földiekkal játszó
Égi tünemény,
Istenségnek látszó
Csalfa, vak remény! . . .”

Éneklé egykoron a legeredetibb magyar költő — Csokonay, oly szépen, oly eredetileg, mint még egy dálnok sem talán.

Van-e valaki, kinek a költő ez édes-bús dalmát ajkaira nem csalá a bánat, a vesztett remények utáni csüggedés okozta fájdalom, — a csalódás?! . . .

Oh, mert ki nem remélt?! Ki nem csalódott?! Egyesek, mint nemzetek, bensőleg közös érintkezési pontban, kezdettől óta találkoztak s találkoznak maig: önkénytelenül olcsó vigaszt szolgálva egymásnak, a megcsalattatás keserű napjaiban — az emberrel vele született gyarlóság szomorú iróniájaul; mert tudjuk, hogy még — az ördögi káröröm legkisebb árnyától mentt — ne-

mesen nagy lelkek is (a nap foltjaira emlékeztetőleg) önnön csalódásaik által vert égő sebeikre — ösztönszerűleg, embertársaik nagyobb nyomora- s balsorsából meritnek enyhülést.

Ép oly igazán, mint elragadó classicitással mondja azért Schiller:

„Es reden und träumen die Menschen so viel,
Von besseren, künftigen Tagen;
Nach einem glücklichen, goldenen Ziel
Sieht man sie rennen und jagen.
Die Welt wird alt und wird wieder jung;
Doch der Mensch hofft immer — Verbesserung!”

Nem hiába; mert velünk született az önzés; s a remény mindnyájunkat önzökké tesz.

S bár „az élet nem egyéb mint reményeink folytonos elvesztése“ (Eötvös): mi azért meg nem szününk remélni; — de folytatjuk egyhangu éltünk „circulus vitiosus“-át; s noha reményeink csak imént elhervadt koszorui még ölünkben, vagy tán a fájdalom viharától már elsodortan, szétszórva hevernek: mindegy! mi azért ujra kötjük koszorúinkat: hogy azok ismét és ismét elviruljanak!

Mert csalódásunk lesújtó — s fájdalom, vajmi ritkán fölemelő — pillanatában sem szünik meg kecsegtetni szívünket, a „varázsdalt pengető remény.“ Ezért zengi felőle a költő:

„Kit, teremt magának
A boldogtalan,

Kiválóan földmívelő nép vagyunk és nemzetgazdasági jövedelmeink alapját legnagyobb részben az ország gazdasági termékei képezik.

A fejlődöttebb ipara folytán sok anyagot felhasználunk nyugat is hozzánk forduló nyers terményekért; azon világkereskedelmi piacok száma, amelyekben ezeket értékesíthetjük, öröndetes mérvben szaporodik és csupán rajtunk áll, hogy gazdaságunk értékét a külföldi összeköttetések megteremtése és felhasználása által rövid idő alatt megkészserezzük.

Ez összeköttetés és értékesítés megteremtésére legbiztosabb mód a nemzetközi kiállítások által nyílik és önmagunk, saját létünk ellen elkövetett hiba volna e módot, e kínálkozó alkalmat felhasználatlanul hagyni.

Mindezeknél fogva hazánk anyagi jólétének érdekében teljes bizalommal reméljük, hogy Magyarország közönsége élénk részt veend a jövő évi párisi közkiállításon is.

De kifejezvéen e reményünket, nem mulasztjuk el egyúttal a siker érdekében már most egy nagy fontosságú kéréssel fordulni a kiállítani szándékozó közönséghez.

A kiállítás sikerének érdekében, az abból az országra háromlandó anyagi előnyök érdekében kérjük a kiállításban részt venni szándékozókat, hogy a gyakorlati működést tartsák szem előtt, hogy arra igyekezzenek, miszerint iparunknak és gazdaságunknak életrevalóságát, gyakorlati értékét és használhatóságát ismertessék meg a nagy világgal és ne kívánják egyes szokatlan, rendkívüli, talán magában véve igen érdekes, de a gyakorlati életben kevésbé elterjedt tárgyaknak kiállítását.

Nem a rendkívüliségek, a sajátosságok megismertetése fog hasznára válni az országnak, hanem az, ha be tudjuk bizonyítani, hogy állandó, használható munkákat tudunk előállítani, hogy gondosan ápolt, egészséges és messze távolba is elszállítható gazdasági terményeinkkel kiálljunk a versenyt más nemzetbeli nagy vetélytársainkkal.

S kivált az áll az ország érdekében, miszerint ezen cikkeket mutassuk be a legelőnyösebben a világnak, amelyek már is kivitelünk tárgyát képezik, vagy melyek már annyira fejlődtek, hogy rövid idő alatt kivitel tárgyát képezhetik; hogy ez által nemcsak továbbra is biztosítsuk e kivitel, hanem fokozzuk és növeljük azt és megmutassuk, miszerint már is jelentékeny tért foglalunk el a nemzetek elismerésében, már is nagy mérvben is-

S mint védangyalának:

Bókol untalan . . ."

Remény! . . .

. . . Nincs, nincs a nagy világon halandó, ki ne ismerne téged; kit — a bölcsőtől a sirig körül nem csapongna röpke szárnyad, édes, bűvös álomba ringatván az ábrándos képzeletet, a szívet és lelket — mint vampyr a szendergőt —: hogy annál iszonyubb legyen majdan ébredésünk a szomorú valóra, ha már kiszivtad szívünkben az életadó vért: mikor álmodott hetedik egünkből, — melyet csalfa biztatással mienknek ígértél, — egyszerre aláhullni hagysz romba dült fellegráraink kártyaépítményeivel együtt, a rideg realitás zordonan égre meredő sziklái s labirinthjei közé, hol éltünk, szabadságunk szebb világa örökre eltemetve lészen s az óhajtott, sovárgva imádott ideál — kinek szívverünkkel adóztunk — — visszahozhatatlanul tova tűn mig ajkunk — szívünk sajgó fájalmától önkénytelenül megnyíltan, panaszosan zengi el tehozzád, csüggő-szomorú bucsuzó dalát:

„Csak maradj magadnak!

Biztatóm valál;

Hitttem szép szavadnak

S mégis megcsalál!”

S mi mégis remélünk!

Igen; mert remény nélkül élni nem tudunk!

A remény — mánia.

merik értékünket és hasznos tagjai vagyunk a népek nagy családjának.

Ha ezt bebizonyítanunk sikerül: eddigi kivitelünk hatványozott emelkedése, nemzetgazdasági jövedelmeink jelentékeny növekvése lesz reánk nézve az 1878. évi párisi közkiállítás eredménye.

Ez irányban kérjük a kiállító közönség figyelmét különösen; részünkről előre is ígervén, hogy a hitelünknek és nemzetgazdaságunknak emelésére hivatott ily kiállítási tárgyakra kiváló gondot és figyelmet fordítandunk.

Tudatjuk végül a tisztelt közönséggel, hogy a francia kormány a kiállításra vonatkozó mindazon eddigi intézkedéseit és rendszabályait, valamint a kiállítás magyarországi szervezésére vonatkozó mindazon szabályokat, amelyeknek ismerete a kiállítani szándékozóknak kívánatos, a lehető legrövidebb idő alatt közölteendjük.

Addig is azonban már eleve figyelmeztetjük a kiállítani szándékozó közönséget, hogy a kiállítandó tárgyak bejelentésére végső határidőül f. évi június 15-ike tüzetett ki.

Netalán kívánt felvilágosítások és értesítések egyébiránt már most is szerezhetők az orsz. központi bizottság irodájában (Harmincad-utca 3. sz. a.), továbbá a Budapesten, Aradon, Besztercebányán, Brassóban, Debrecenben, Eszéken, Fiumében, Kassán, Kolozsvárott, Pécsen, Pozsonyban, Sopronyban, Temesvárt, Szegeden, Zágrábban és Zenggen alakult vidéki bizottságoknál, valamint a kiállítási ügyekben közreműködésre hivatott Budapesten székelő következő országos egyletek és társulatoknál; ugymint:

Az országos képzőművészeti társulatnál; a magyarhoni földtani társulatnál; a mérnök- és építész-egyletnél; az országos gazdasági, az erdészeti és az iparegyesületnél.

Kelt Budapesten, 1877. május 2-án tartott ülésünkből.

Az 1878. évi párisi közkiállítás magyar országos központi bizottsága:

Gr. Szapáry Gyula,
bizottsági elnök.

Rakovszky István,
bizottsági titkár.

KÖZGAZDASÁG.

Alanyok, nemesítés és iskolázás.

A gyümölcsfa-nemesítésre a vadalma- és körte-magoncok szolgáltatják elvitáztatlanul a legjobb alanyokat. Ha az alanyok erdőből ástak,

A remény önmagát szüli.

Egyetlen reményünk halála (ha szabad így szólunk): tiz másnak ad életet. — És ez így tart az éltén át — a sirig; sőt még azon is túl, mert mint Schiller gyönyörűen mondja:

„Sie wird mit dem Greise nicht begraben.“
S ismét: „Sie umflattert den fröhlichen Knaben.“

Ugy van. A remény a bölcsőtől a koporsóig — és azon túl is elkísér . . .

S azért, szeretnők mondani: a remény ép oly sajátzerű valami bennünk, mint az ösztön — s talán épen ennek egyik magasabb nyilatkozata; azon főséges értelmében a szónak, mely az embert — mint Isten földi teremtményeinek remekét — megilleti.

S e kis kitéréssel vonatkozhatunk a nagy német költő fönnidézett soraira, ha mondjuk, hogy: a sir szélén görnyedten álló, megtört agastyán, minthogy ösztönszerűleg remél egy sirontuli jobb hazát; s a bölcsőjében szendergő csecsemő fölött gonddal virrasztó édes anya, a szívről szakadottnak szép jövőt remél.

S az e két fajta magasztos remény sovárgva várt teljesedését, rendithetlennül hiszi az édes anya s a hívő öreg: ez — a vallás reménye; az — a szeretet. Ez az emberekbe, — az a tulvilágba veti horgonyát.

(Vége köv.)

Biró Pál.

mi őszzel előnyösebb mint tavasszal, 70—80 centiméter mélyen rigolt földbe ültetendők; a vastagabb gyökerek éles késsel visszametszendők; a finomabb, ugynevezett szakáll-gyökerek épen a törzsön lemetszendők; a beültetés inkább száraz, mint esős időben történjék, mivel a vizes föld tapodás által szenved, az alanyok betapodása pedig elkerülhetetlen. A törzsokről minden ágak, sőt a törzsnek is legalább fele levágandó. Ily módon ültetett alanyok már tavasszal minden oly nemesítés alá veendő, melyet a fa alvó állapotjában tenni akarunk.

Ha ellenben nyári nemesítésre (szemzésre) vannak a vadoncok szánya, ekkor a hegyét és a mellékágak legalább felét meg kell hagyni, mivel ezeknek szemzés előtt ki kell zöldülniök és ezen megmaradt ágak levelei szemzés után 10—14 napig azt végzik, amit mozgó állatoknál a tüdő.

Kertekben magból kelt vadoncok, nemhogy az erdeiknél jobbak volnának, de biztosabbak. Mivel a mag elhitése sűrűn történik, egy éves korukban ki kell tépni, illetőleg ásni és beiskolázni; ez alkalommal a még nagyon zsenge vadonc semmi metszést nem igényel felül, csak a gyökér végén, itt meg azért, hogy bokrosodjék; jó ápolás mellett, iskolázás után egy évvel már jó sikerrel lehet szemzeni és még egy évvel későbbben oltani, párosítani stb. Ápolása kapa által való tisztántartás, hosszas szárazságban egyszeri, de erős öntözés.

Körtenemesítésre a birsalma-alanyt nemcsak lehet használni, hanem sok kitűnő válfajknál használása elkerülhetlenné vált. A birsalma-alany előállítására ugyan magról is eszközölhető, azonban a dugványozás előnyösebb, ez által két évet nyerünk. A dugványozás egyszerű; 40 centiméter hosszú, egy éves sima vesszőket kell vágni, ezeket 25—30 centiméter mélyen iskolába kell dugványozni, jól megtapodni, mi márciusban történik; ha a tavasz száraz, hetenként öntözni és jól megeregednek; következő tavaszon már nagyobb része nemesítés alá vehető.

A birsalma-alanyba nemesített körtefák csak törpe koronákat képeznek; leginkább spalier huzásra alkalmasak.

Nevezetes külföldi pomologusok tapasztalásai következtében, megjegyzem: a „Souvenir de Congress“ nevű legelső rangú asztali körte, csakis birsalmába sikerült és még sok kitűnő újabb válfajok, amelyek elősorolását más alkalmi cikkekre fenntartom magamnak. A birsalma-alanyba oltott fákról megjegyzem, hogy nem hosszú éltűek.

* * *

A nemesítések különbözők és különböző idősorokban történnek; lehet nemesíteni télen, tavasszal és a nyár folytán. A téli nemesítések alkalmasak, e célra épült üvegházakban végebevendők; hol e házak léteznek, ottan szakember sem hiányzik, tehát erről többet írni fölösleges.

A tavaszi nemesítések különbözék, a párosítást és hasítva ékvágást ajánlhatom leginkább. Párosításra alkalmas a vékonyabb alany; de legjobb, mely az oltandó nemes ággal arányos vagy kevésbé vastagabb. A párosításnál, mint általában minden nemesítésnél egy főkellék a finom éles kés; helyesen párosítani, következőképen alapszik: történjék március utolsó és április első felében, száraz és szélcsendes időben; az alanyt közel egy szem felett levágjuk keresztbe, ezután 2 centiméter rézsut sima vágás történik, alulról fölfelé, úgy, hogy felül az egész alany vastagságából egy negyedrész a meghagyott szemmel együtt megmaradt; ezután a nemes ágon ugyanily vágást teszünk, mely a levágott alany részét, midőn arra lesz illesztve, tökéletesen kiegészíti; a nemes ágon két szem elég, ha több maradt, nem jó, mert tulszívást okoz. Itt is a vágást az alsó szemmel egy irányban az ellenkező oldalon kezdjük és felülről lefelé, úgy, hogy midőn az alanyra illesztjük, egyik felől a vad, másik felől a nemes szem vizirányos legyen; ekkor gyapot- vagy hárssal közel a sze-

mek felett kezdjük a kötést felülről lefelé, mivel ezekre az idő változása nem gyakorol túlzási vagy szorulási hatást, míg az egész vágás be lesz kötve; a kötésnek nem kell túlzott, de igen egyforma összehúzás; kötés után oltó-tapaszsal be kell mázolni, oly módon, hogy seb mázolatlanul ne maradjon.

Hasítva oltásra nem célszerű 3 centiméternél vastagabb alanyt használni, mert a seb másként igen nagy lesz, későbbre vagy soha sem heged be egészen. Itt az oltás nagyon alant történik; a hasításnak nem szabad az egész törzsön keresztül, hanem csak az egyik oldalon történni; a hasításból egy ékforma 3 centiméter hosszú forgácsot kell kivágni és az oltó-ágot a vágással ennek betöltésére tökéletesen szabályozni. E műtetre gyakorolt kéz szükséges. Kezdőknek nem igen sikerül; de a gyakorlat nagy mester.

A kötés, mázolás csak úgy történik, mint a párosításnál. A köznép ugyan a vadoncot meghasítja, a nemes ágot beleszorítja, agyaggal, rongygal sat. beköti; fele legalább megeredt, nő; de hogy ez nagyon hiányos eljárás, csak egyre hivatkozom. Mily ritkán lehet csak középszerű gyümölcsöt látni a köznépénél? rendesen soha! dacára, hogy minden tavaszon oltanak hatra vagy vakra; és miért nem? Válaszom: mivel még a nemes ággal együtt már a betegséget is a fába oltják; tehát földnemeket, rongyokat mellőzni kell; ezeknek káros hatásait itten nem magyarázhatom; kezdetben és fokozott fejlődésekre kellene mutatni, mi e cikket igen hosszúra nyújtana. Érdeklődőknek szívesen szolgálok kívánatra bővebb magyarázatokkal.

Hönig S.,
okl. kertész.

(Vége köv.)

KÖZEGÉSZSÉG.

Némely egészségügyi intézkedésekről.

(Vége)

Tekintve jelen helyzetünket, első és főfigyelmet érdemel az ürülek állása és azoknak eltakarítása. Az ürülek, rendszerint, gödör-rendszer szerint épített árnyékszékekben állnak; már pedig nem tudok Udvarhely városában egyetlenegy oly árnyékszéket, mely közegészségügyünk kívánalmának még legtávolabbról is meg tudna felelni.

Nálunk figyelmen kívül készült gödör-rendszer uralkodik mindenütt, hol az ürülek rothadásának kellő idő engedtetvén, a fejlődött gázok szabadon közlekedhetnek a levegővel. Feltéve, hogy a levegővel szabadon közlekedő putrir gázok nem fertőztetik a levegőt, igen könnyen, sőt veszedelmesen fertőzik a talajt és levegőt annak kihordásakor. A kihordásnak olyannak kell lenni, hogy a lakosok izlését s főleg egészségét ne bántsa, a mire — legalább tapasztalatom szerint — Udvarhelytől figyelem nem fordítottatik s ezáltal nemcsak egészségünk szenved, hanem nemzetgazdasági szempontból is kárt okoztunk.

Nem róhatjuk föl hibául — ismerve a viszonyokat — a hibás gödör-rendszernek, t. i. téglából, közönséges vakolatból való építését, hol az ürülek enyvtartalmánál fogva légenysav képződik s a mész által légenysavas mész áll elő, mely oldódik s a vakolat leválván (eltekintve attól, hogy a téglán át is már elég közlekedés van), szabad közlekedés nyílik a talaj és ürülek közt s az előbbi a rothadt szerves anyagok által fertőztetik. A talajon keresztül az ürülek átszivárog igen gyakran a közlekedő kutakba s az ivóvizet fertőzteti, miből igen könnyen betegség keletkezik.

Honnét és miként állott elő a mostan uralkodó járvány, nagyon nehéz volna meghatározni, de hogy előidézésére a fennebbiek nagy befolyással vannak, az bizonyos s azért ezekre főfigyelmet fordítani felette kívánatos. De mit tehetünk e tekintetben, midőn a hosszabb idő óta gyűlő ürülek fertőztelenítése oly nehéz és költséges, hogy azt lehetetlennek tartom. Felső részét fertőzteleníteni annyi, mint semmi. Kell azt mindennap fertőzte-

leníteni, még pedig személyenként (kénsavas vasat vízbe feloldva) 5 litert számítva naponta, s ezt mindennap ismételni. Ha a célt teljesen el akarjuk érni: a hét végén az egész heti ürületeket újra kell kénsavas vasoldattal leönteni, fölkevervén a leülepedett ürületeket, hogy a rothadásnak s így a gáz fejlődésének elejét vegyük.

Ezt jelen alkalommal végrehajtani lehetetlen lévén, figyelmünket lehetőleg oda kell irányozni, hogy működésünk mégis sikeres legyen s a gázok fejlődésének mennyiségét lehetőleg kevesbitsük. Ezt elérjük az által, hogy ha a meglévő ürülekbe lehetőleg nagy mennyiségű kénsavas vasoldatot öntünk.

Hogy a talajt és levegőt a nagy mennyiségű fertőzéstől megóvhassuk, figyelmünk kell az ürülek eltakarítására, mert rendszeren az eltakarítandó hely körül ürülékkel befecskendeztetik s nemcsak az izlését sérti a lakosnak, de egészségének is fölötte ártalmas. Hogy a kitakarító hordója ép-e, az a közegészségügy élén álló közegeknek volna kötelességükben vizsgálat alá venni, mert nem kis fertőzés keletkezik a kihordás alkalmával, midőn a lyukas hordón keresztül az ürülek kijelöli az utat, melyen a kihordónak a lova vissza kell hogy térjen a kihordandó helyre. Ekkor a kihullt szerves részek nemcsak a talajt fertőzik, de az elterjedt szag és gáz sem valami kellemes — sokszor két napon át is — a sétát kedvelő közönség izlésének, de főleg egészségének. Nem jöhet számítás alá, hogy a kihordónak csak vak lova van s ez csak jelzett utakon haladhat vissza, míg gazdája az álomnak adja át magát, hanem kell intézkedni, hogy a hordó ép, kellően eldugaszolható legyen s hozzá ne fecskendezzen szét a merités alkalmával, így talán némi célszerű intézkedést tettünk s egészségünk óvása érdekében igen sokat elértünk.

Ha kihordattuk az ürületeket a mezőre, ne egy csoportba rakassuk le, hanem a földön terítettessük el, hogy így a növényzetnek kellő tér engedtetvén a rothadás meggátolására, tudván azt, hogy a növényzet sok szerves anyagot képes megkötni. Az ürülek kellő és célszerű elhelyezése után, nem hagyhatom szó nélkül a konyha- és ivóvizek elhelyezését is.

Itt már a gazdasszonyokat illeti a főfelügyelet, mert ez egészen körükbe vágó s tőlük várhatni a célszerű intézkedést. Ha célszerűen akarnak e tekintetben eljárni, csak saját malmukra hajtják a vizet, t. i. ahelyett, hogy az udvarra, utcára, vagy patakra stb. öntetnék, hol ártalmas kifolyásának jelét számtalanszor észlelték, termékenyítsék kertjüket vele, trágyaként használván fel, mely egy a maga nemében. Itt is a növényzetre bizzuk a szerves anyagok megkötését s így a gázok fejlődését, valamint a talaj fertőzését meggátoljuk.

A szobáknak naponként többszöri szellőzése multhatatlanul megkivántatik. Nem szükséges, hogy a gyermekek folyton szobában üljenek, sőt kívánatos, miszerint alkalmas időben minél többször szabad levegőre bocsáttassanak, azonban a meghűléstől nagyon kell őket óvni.

Gerich Gyula.

LEVELEZÉS.

Nyílt válasz

tekintetes Kassai F. József urnak.

T. uraságod „többek nevében“ sziveskedett e becses lapok 22-ik számában nyílt kérést intézni hozzám, hogy a f. évi május 30-iki gyűlésen beadott lemondásomról mondanék le s tartanék egy határozatképes gyűlést, melyben a további teendők megbeszéltesse és megfelelő határozatok hoztassanak.

Ezen kérés első ágára vonatkozólag újból is határozottan kijelentem, hogy a május 30-iki közgyűlésen beadott indokolt lemondásomat vissza nem veszem s általában semmiféle tisztséget el nem válllok, s csakis mint köztűzoltó kívánok tagja lenni az együletnek.

Ami a gyűlés összehívását illeti, — ez a parancsnokság hatáskörébe tartozván, — az alapszabályok értelmében fog intézkedés tétetni.

Sz.-Udvarhely, 1877. június 8-án.

Diémár Károly.

Nyilvános köszönet és kérelem.*

A „Petőfi-siremlékegyelet“ állandó bizottsága folyó évi április 11-én Fehéregyházán tartott gyűlésén a sarkó tervezetével foglalkozván, a Gerendai Antal budapesti sarkófárgató ur által bizottságunk rendelkezése alá bocsátott tervezetek- és költségvetésekből azon meggyőződésre jutott, miszerint az egyület jelenlegi vagyona (2000 frt) még nem elegendő egy tisztességes sarkó felállítására költségeinek fedezésére. Ugyanazért az azon gyűlésről vezetett jegyzőkönyv 4. pontja alatt elhatározta, miszerint az együleti „tagsági jegyek“ áruba bocsátása által újabban is megpróbálja igénybe venni a nagy közönség adakozási készségét. A régebben használatban volt tagsági jegyek elfogyván, újabbnak nyomtatása határozottatott, melynek szövege gyűlésileg lett megállapítva, s azoknak Magyarhon különböző helyeire való elküldésével az együleti elnökség megbízva. Ezen határozat következtében elküldetett 96 különböző helyre összesen 1000 darab „tagsági jegy“ leginkább az olvasó-egyletek t. elnökeihez, egy, azok elárúsítását kérő „felhívás“ kíséretében.

Ezen felhívások folytán az együleti elnökséghez beküldetett mai napig (június 1.) összesen 134 frt 90 kr. Az együleti elnökség kötelességének tartván a tisztelt adakozók neveit, azok és saját megnyugtatásául nyilvánosságra hozni: tisztelettel kéretik a tekintetes szerkesztő ur ezen közlemény közlésére. Az adakozók nevei a következők: Schedius Lajos, n.-szebeni törv. elnök 3 frt. Bihari István, békési tanár 10 frt. A nagy-kállói kaszinó 10 frt. Csontos Lajos, kis-kun-halasi tanár 10 frt 90 kr. (Ezen összeghez járult: dr. Farkas Imre, dr. Farkas Menyhért, 8-ik osztályu tanulók, 7-ik oszt. t., 6-ik oszt. t., 5-ik oszt. t., 2-ik oszt. tanulók egy-egy forinttal; a 4-ik oszt. t. 1 frt 40 krral, a 3-ik oszt. t. 1 frt 30 krral, az 1-ső oszt. t. 1 frt 20 krral.) Héjjas Pál, csurgói tanár 10 frt. Dózsa Dénes, szászvárosi tanár 5 frt. Bartha Lajos, dévai ev. ref. esperes 4 frt. Szepesi Ferenc Kolozsvárról 11 frt. (Ezen összeghez járult: Lichtig Adolf, Himmelstein Mór, Dobál Antal, Wimmer József, Eck Pál, Bartha Lajos, Csákány László, Sipos Gábor, Szepesi Ferenc egy-egy forinttal, Horovits Sámuel 2 frttal.) A diósgyőri olvasó-egylet pénztárnoka Kauschil Gusztáv 2 frt. Benke István, kun-szent-miklósi tanár 10 frt. (Ehez járult: Benke Istvánné, Bankós Károly, Horváth László, Kovács Zsigmond, Tóthfalusi Pál, Baki László, Tóth Lajos, Magai Károly, Baksai Sándor, Baki Elek egy-egy frttal.) A bártfai olvasó-egylet 1 frt. A losonci olvasó-egylet elnöke Pokorni Gusztáv 9 frt. (Ehez járult: Losonc város, kaszinó, takaré- és hitelbank, nógrádmegyei népbank, Bicsbár Ádám, László István, Petykó János, Szilassi Béla és Pokorni Gusztáv egy-egy forinttal.) Bocor Lajos 2 frt. A jászberényi főgimnáziumi igazgató 1 frt. Miklovits György, rimaszombati tanár 3 frt. Remete Sándor 8 frt. Nagy Lajos, erzsébetvárosi törv. elnök 2 frt. A gyöngyösi „társadalmi kör“ 1 frt. A füleki olvasó-egylet 10 frt. (Ehez járult: Hlatki János, Somoskeői István, Pap Gyula, Károlyi Gyula, Kovács János, Sztránya Antal, Bató Gábor, Krámlin Ferenc, Strammon Ferenc és Sipos egy-egy forinttal.) Gyárfás Albert, bukaresti lelkész 10 frt. (Ehez járult: Veres Ferenc, Veres Sándor, Szabó Albert, Boda Sándor, Debreci József, Benke József, Morvai István, Brokuta Mátyás, Salamon János és Gyárfás Albert egy-egy forinttal.)

* Tisztelettel kérem a „Nemere“ t. szerkesztőjét, ezen közleményt lapja egyik számában közzétenni.

Balás Imre.

Kassai Gergely, sz.-udvarhelyi polgár 1 frt. Dr. Mezei, budapesti ügyvéd 5 frt.

Amidőn a tisztelt gyűjtő és adakozó uraknak fáradságaikért és tett adományukért az ügy nevében szives köszönetünket nyilvánítjuk: egyszersmind egész tisztelettel vagyunk bátrak felkérni azon urakat, kiknél még elárusítás végett küldött jegyek vannak, miszerint gyűjtésük eredményét mihamarább beküldeni sziveskedjenek.

Fehéregyháza, 1877. június 1.

Gr. Haller Ferenc,
egyleti elnök.

Balás Imre,
egyleti jegyző.

IRODALOM.*

A francia nyelv realiskoláinkban. Paedagogiai tanulmány. Irta Ujvári Béla, a francia nyelv és irodalom ny. r. tanára. (Külön lenyomat a sz.-udvarhelyi állami főrealiskola 1876/7-iki Értesítőjéből.) Budapest. Kókai Lajos bizománya. 1877. Ny. Becsek D. betűivel Sz.-Udvarhelyen. 8.-r. 40 l. Ára 30 kr.

Mivel e tanulmány írója „ama reményt is táplálja, hogy a gyermekek tudományos képzettségét szívőkön hordó családapáknak is nyújthat egy és más tekintetben felvilágosítást,“ a könyv megjelentét készséggel tudatjuk olvasóinkkal, sajnálatlaltal ismervén el, hogy a könyvet legjobb akaratunk mellett is csak átlapoztuk, de már ennek következtében is kiváló köszönetet szavazunk szerzőnek, mint aki magát e tanulmány által is professionatus tanárnak bizonyította.

Helybeli könyvkereskedésünkben is kapható.

* Lapunk legközelebbi számában közölt könyvismertetésünket az „Erdélyegyházmegyei Értesítő“-ből vettük át, természetesen olvasóink egy részének érdekében, s a forrás megnevezése csakis tévedésből maradt volt el.

Szerk.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Hazánk az orosz-török háborúval szemben még mindig figyelő állásban.

— Képviselőházunk pünköszt utáni tanácskozáseit e hó 9-én kezdi.

— Az aldunai csatatérről e héten semmi különös hír, de a Kaukázus lábainál, úgy látszik, elpartolt a hadi szerencse a törököktől. Hír szerint Ardahán elveszett, Karsz, Erzerum fenyegetve vannak.

— A cár e hónap 6-án Plojestibe érkezett, hogy a fővezérséget átvegye. Főhadiszállásnak egyelőre Bukurest van kiszemelve.

— Dr. Török Albert, Udvarhelymegye alispánja, a székely mivelődési és közigazgatási egyletnek megyénk területén lakó tagjait folyó hó ötödikére gyűlésbe híván össze, a vidéki választmány alakítása megtörtént, s ezzel fiók-egyleti életünk első mozzanatán szerencsésen túl vagyunk. Elnök lett Ugron Gábor, alelnök Kozma Ferenc, jegyző Benkő Gyula. A pénzbeszedéssel Szakács Mózeset bízták meg. Jövő számunk többet.

— Junius 6-odika sokunk számára gyönyörű családi ünnepélyt hozott. E napon tartotta esküvőjét Tamás Károly barátunk, a besztercei kir. törvényszék egyik bírása. Menyasszonya Kovács Ilonka kisasszony, városunk egyik köztisztviselőjének leánya. Az esketést a vegyes házasság természetét szerint két pap végezte. A vőlegényt megeskette t. Orbán Károly kadiacs-bethlenfalvi helybéli református pap. Az alkalmi beszédet a menyasszony papja tartotta, mely a szívből keletkezvén, utját a szívekhez meg is találta. Általában örömmünkre szolgál annak kijelentése, hogy az esketősbeszéd tárgyához méltó volt. Az új pár 7-én reggel indult Besztercére. Isten áldása legyen mindig velük!

— Mátrai B. Béla, a kolozsvári nemzeti színház tagja, folyó hó 9-én és 12-én nevével két színi előadást rendez városunkban, még pedig az első reáltanodánk, a másodikát jótékony nőegyletünk javára. Színrre kerülnek 9-én „Jeride“, dramolett egy felvonásban. Záradékkal: „Cselédcsinnek“, bohózatos vigjáték egy felvonásban. A dramolett és bohózat között „A holló“, Poe Edgartól, szavalja Mátrai B. Béla. — 12-én „Macbeth“-ből egy pár jelenet. Záradékkal: „Érettségi vizsga után“, vigjáték egy felvonásban. A két darab között „A fülemile“ című költeményt, Aranytól, szavalja Mátrai B. Béla. — Lesz tehát ismét két élvezetes esténk.

— Városunk ez idő szerint a toroklóból megvan szabadulva. Junius 4. óta mindenféle iskolánkban nyugodtan foly a munka.

— Figyelmeztetés. Alólírott a t. szülőket értesíteni kívánja afelől, hogy akik gyermekeiket kivált felügyelet s némi oktatás végett a két hónapig tartó nyári szünet alatt is a kollegiumba kívánják adni, sziveskedjenek ebbeli szándékukat f. junius 30-ig személyesen bejelenteni, hogy így a szükséges intézkedéseket kellő időben meg lehessen tenni. Kelt Sz.-Udvarhelyt, 1877. jun. 9. Bod Károly, az ev. ref. kollegium ez évi tanvezető tanára.

— A sz.-udvarhelyi m. kir. állami főrealiskola f. é. vizsgálatának rendje: Junius 13-án, szerdán, az előkészítő osztályé, minden tantárgyból. 14-én, csütörtökön, d. e. az unitáriusoké, d. u. (3 óraker) a római katolikusoké, a hittanból. 15-én, pénteken, az I. osztályé a humán- és az V. osztályé a matematikai tárgyakból. 16-án, szombaton, a III. osztályé a reál- és a VII. osztályé a humán tárgyakból. 18-án, hétfőn, a VIII. osztályt végzeteknek szóbeli érettségvizsgálata. 19-én, kedden, a II. osztályé a reál- és a VI. osztályé a humán tárgyakból. 20-án, szerdán, az I. osztályé a reál- és a IV. osztályé a humán tárgyakból. 21-én, csütörtökön, a III. osztályé a humán- és a VI. osztályé a természettudományi tárgyakból. 22-én, pénteken, a II. osztályé a humán- és a VII. osztályé a természettudományi tárgyakból. 23-án, szombaton, a IV. osztályé a reál- és az V. osztályé a humán tárgyakból. 25-én, hétfőn, az V. osztályé a természettudományi és a VII. osztályé a matematikai tárgyakból. 26-án, kedden, a VI. osztályé, a matematikai tárgyakból. — Megjegyzés: „Humán“ tárgyak csoportját a történet, nyelvek (magyar, német és francia) s a IV. osztályban a földrajz, — „reál“ tárgyak csoportját a többiek képezik; az utóbbiak az V. osztályon kezdve fölfele ismét „matematikaiakra“ (algebra, geometria és ábrázoló vagy szerkesztő mértan) s „természettaniakra“ (földrajz, természetrajz, physika, chemia) osztattak. — A vizsgálatok az iskola főbérhelyiségében (boltosutcai szögletű ház) folynak s rendszerint reggel 8 óraker kezdődnek. Az iskolai év bezárása junius 29-én (pénteken), az iskola rajztermében (Kis István-féle ház) reggel félkilencor lesz. Mindezekre a t. c. szülőket és érdekelteket, s a tanügy barátait tisztelettel meghívja Sz.-Udvarhelyt, 1877. június havában az igazgatóság.

— A sz.-udvarhelyi evang. reform. kollegiumban tartandó közvizsgálatok sora az 1876/7-ik iskolai év második felében: Junius 16-án, szombaton, d. u. 3-6-ig a Kis-féle alapból segélyzeteknek magán tanítványai állanak vizsgálatot. 17-én, vasárnap, d. u. 3 órán kezdve a két felsőbb elemi és négy algymnasiumi osztály tanulói a testgyakorlatból állanak vizsgálatot, a kollegium játszókertjében. 20-án, szerdán, d. u. 3-6-ig és 21-én, csütörtökön, d. e. 8-12-ig az önként jelentkezők magánszorgalmi tanulmányaikból fognak megvizsgálatni; d. u. 3-6-ig a középtanodai második osztály minden tantárgyból. 22-én, pénteken, d. e. 8-12-ig a második bölcséleti osztály logikából és növénytanból; d. u. 3-6-ig a harmadik középtanodai osztály minden tantárgyból. 23-án, szombaton, d. e. 8-12-ig a középtanodai első osztály minden tantárgyból; d. u. 3-6-ig a középtanodai negyedik osztály minden tantárgyból. 24-én, vasárnap, d. e. 8-12-ig pályázat német nyelvből, a Kis-féle (25 frt 20 kr) jutalomra; d. u. 3 órán kezdve pályázat a hallerkői mlts gr. Haller Ferenc ur által alapított 12 drb aranyból álló zenejutalmakra; jelentés az ifjúsági önképzőkör évi működéséről s egyszersmind zene-és énekvizsgálat. 25-én, hétfőn, d. e. 8-12-ig a 4-ik elemi osztály minden tantárgyból; d. u. 3-6-ig az első elemi osztály minden tantárgyból. 26-án, kedden, d. e. 8-12-ig a 3-ik elemi osztály minden tantárgyból; d. u. 3-6-ig a 2-ik elemi osztály minden tantárgyból. 27-én, szerdán, d. e. 8-

12-ig az első bölcséleti osztály mértanból, magyar irodalomtörténetből és német irodalomból; d. u. 3-6-ig a középtanodai ötödik osztály minden tantárgyból. 28-án, csütörtökön, egész nap a hatodik középt. osztályos tanulók deakfelvételi szigorlata fog megtartatni. 29-én, pénteken, d. e. 8-12-ig az első bölcséleti osztály egyetemes történelemből és ásványtanból; d. u. 3-6-ig az első bölcséleti osztály latin és görög irodalomból. 30-án, szombaton, egész nap a második bölcséleti osztály tagjainak szóbeli érettségi szigorlata tartatik, melynek végeztével a két felsőbb osztály tagjainak bizonyítványai felolvasatnak és végül az iszl.oi év ünnepélyesen berekesztetik. — Jegyzet: a) A II-ik b. o. tagjainak írásbeli érettségi vizsgálata junius 17-én veendi kezdetét. b) A szépirásból a pályázat jun. 9-én kezdődik. — Fennirt nyilvános vizsgálatokra a szülőket s a nevelésügy barátait szivesen látja és tisztelettel meghívja nevezett kollegium igazgatósága. Kelt Sz.-Udvarhelyt, 1877. június 5-én.

— A sz.-kereszturi m. kir. állami tanítóképezde 1876/7-ik évi nyilvános közvizsgálatának napirendje: Junius 21. d. e. 7-11-ig s d. u. 3-6-ig a gyakorló-iskola mind a hat osztálya minden tantárgyból. 22. d. e. 7-11-ig s d. u. 3-6-ig ének s zene (hegedű, zongora, orgona) a képezdei I. II. III. o. 23. d. e. 7-11-ig hit- és erkölcsstan I. II. III. o.; d. u. 3-6-ig német nyelv I. II. III. o. 24. d. u. 4-7-ig testgyakorlat I. II. III. o. 25. d. e. 7-11-ig nevelés-oktatás I. II. III. o.; d. u. 3-6-ig terményrajz I. II. o., alkotmánytan III. o. 26. d. e. 7-11-ig magyar nyelv I. II. III. o.; d. u. 3-6-ig földrajz I. II. o., mezei gazdaság- és kertészettan III. o. 27. d. e. 7-11-ig szám- és mértan I. II. III. o.; d. u. 3-6-ig természet- és vegytan III. o., történelem II. III. o. 28. az írásbeli dolgozatok és házi iparmunkák megvizsgálása s igazgatótanács ülés. 29. az érdemsorozat összeállítása. 30. d. e. 7 óraker az érdemsorozat felolvasása s a tanév bezárása. — Az ifjúság évi rajz-, írás-, nyelv- és irálygyakorlatai, szám- és mértani dolgozatai, térképázatai és a gyakorló-iskola látogatásáról vezetett naplói, házi iparmunkái (veszszó- és szalmafonás) a vizsgálatok egész folyta alatt közszemlére kitéve lesznek. — A tanügy iránt érdeklődőket a vizsgálatokra szivesen látja Sz.-Kereszturon, 1877. máj. 28. az igazgatóság.

Piaci árak

a sz.-udvarhelyi és sz.-kereszturi hetivásárokon.

	Középárakban.			
	frt	kr	frt	kr
Tisztabuza, egy hektoliter	11	75	10	—
Elegybuza " "	10	—	8	—
Rozs " "	9	25	—	—
Zab " "	4	50	3	75
Törökbuza " "	7	—	5	75
Pityóka " "	2	55	—	—
Széna kötetlen, egy métermázsa	2	50	—	—
Alomszalma " "	—	50	—	—
Tüzifa, egy köbméter " "	2	20	—	—
Marhahus, egy kilogramm	—	40	—	36
Sertéshus " "	—	48	—	52
Szalonna " "	—	80	—	80
Hájszir, egy liter	—	90	1	—

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: Szakács Mózes.

HIRDETMÉNY.

[6-4]

Mattoni-féle

BUDAI

**KIRÁLY-
KESERÜVIZ**

székelyek

[9]

MATTONI és WILLE, BUDAPESTEN

budai keserítésforrásoknak tulajdonosai.